

ДОГОВІР БАТЬКІВ ПРО УТРИМАННЯ ДІТЕЙ

AGREEMENT OF PARENTS ON MAINTENANCE OF CHILDREN

Михальнюк О.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільного права

Інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються проблеми договірної регуляції аліментних відносин батьків стосовно утримання спільних дітей. На підставі аналізу норм чинного сімейного законодавства України зроблено висновок про можливість укладення договорів батьків з приводу надання утримання дитини (дітей) в широкому сенсі. Мається на увазі те, що батьки можуть не тільки укласти договір про сплату аліментів, але і про заміну аліментів на нерухоме майно. Сторони можуть домовитися про інші варіанти забезпечення майнових інтересів дитини.

Досліджено правову природу та особливості договору про надання утримання дітей в сімейному праві України. Значну увагу приділено питанням визначення умов (підстав) сплати аліментів, форми та розміру утримання, виконання та припинення договору, застосування відповідальності, стягнення пені у разі виникнення заборгованості.

Розглядаються три варіанти надання утримання: а) у грошовій формі; б) у натуральній формі; в) у грошовій та натуральній формі одночасно. Грошове утримання (аліменти) може бути передбачено як в твердій грошовій сумі, так і у відсотках від заробітку. Якщо аліменти визначено у твердій грошовій сумі, то в договорі має бути врегульовано питання індексації відповідно до рівня інфляції у державі згідно положень чинного законодавства України.

Щодо підстав відповідальності в статті доведено, що у випадку порушення умов аліментного договору застосовуються норми Цивільного кодексу України, які регулюють цивільно-правові договори з урахуванням особливостей сімейно-правового регулювання. Таким чином, пеню відповідно до ч. 1 ст. 196 СК України за несплату аліментів може бути стягнуто як у разі наявності судового рішення, так і у випадку наявності договору, навіть якщо в договорі не передбачено умов про неустойку.

Ключові слова: аліменти, аліменти на дитину, аліментний договір, договір про утримання дітей, форма та розмір утримання, стягнення аліментів.

The article deals with the problems of contractual regulation of alimony relations of parents regarding maintenance of joint children. On the basis of the analysis of the norms of the current family legislation of Ukraine, a conclusion was made about the possibility of concluding contracts of parents regarding the maintenance of the child (children) in a broad sense. This means that parents can not only conclude an agreement on the payment of alimony, but also on the replacement of alimony for real estate. The parties can agree on other options for securing the child's property interests.

The legal nature and peculiarities of the contract on the provision of child support in the family law of Ukraine have been studied. Considerable attention was paid to the issues of determining the conditions (grounds) for the payment of alimony, the form and amount of maintenance, execution and termination of the contract, the application of liability, and the collection of fines in the event of arrears.

Three options for providing maintenance are considered: a) in monetary form; b) in kind; c) in cash and in kind at the same time. Financial support (alimony) can be provided both in a fixed amount of money and as a percentage of earnings. If alimony is determined in a fixed monetary amount, then the contract must regulate the issue of indexation in accordance with the level of inflation in the state in accordance with the provisions of the current legislation of Ukraine.

As for the grounds of liability, the article proves that in case of violation of the terms of the alimony contract, the norms of the Civil Code of Ukraine, which regulate civil contracts, taking into account the peculiarities of family law regulation, are applied. Thus, the penalty in accordance with Part 1 of Art. 196 of the Civil Code of Ukraine for non-payment of alimony can be levied both in the case of a court decision and in the case of a contract, even if the contract does not provide for penalty terms.

Key words: alimony, child alimony, alimony contract, child maintenance contract, form and amount of maintenance, collection of alimony.

З прийняттям СК України інститут аліментних зобов'язань зазнав істотних змін. Раніше розмір і порядок стягнення аліментів визначалися імперативними нормами закону, а домовленості про їх сплату, хоча в принципі і не визнавалися незаконними, проте не могли бути здійснені в примусовому порядку.

У відповідності до вимог чинного сімейного законодавства України права та обов'язки батьків щодо утримання можуть виникати не лише з закону, а й з договору. Чинний СК України передбачає два порядки сплати аліментів:

– *примусовий* – за рішенням суду або за судовим наказом (якщо аліменти стягуються на дітей у розмірі 50% прожиткового мінімуму згідно із п. 5 ч. 1 ст. 161 ЦПК України);

– *добровільний* – за договором сторін.

Чинне сімейне законодавство передбачає можливість укладення договорів батьків з приводу надання утримання дитини (дітей) в широкому сенсі. Мається на увазі те, що батьки можуть не тільки укласти договір про сплату аліментів, але і про заміну аліментів на нерухоме майно. Сторони можуть домовитися про інші варіанти забезпечення майнових інтересів дитини, коли один з батьків бере на себе обов'язок оплачувати, наприклад, навчання дитини, його поїздки за кордон на відпочинок, придбання дитині музичних інструментів і т.д.

Крім того, варто відзначити, що в умовах сьогодення українці дедалі частіше звертаються до договірної регуляції аліментних відносин у сім'ї з метою цивілізованого вирішення питань утримання дітей та уникнення судових спорів у цій сфері. Для популяризації договору батьків про утримання дітей в Україні запущено мій авторський онлайнкурс на сайті www.lostudio.pp.ua з відеоконсультаціями з сімейного права [5].

В той же час теоретичні дослідження питань договірної регуляції аліментних відносин батьків на сьогодні в Україні практично відсутні. Виняток становить кандидатська дисертація Сапейко Л. В. Правове регулювання аліментних обов'язків батьків та дітей (Харків, 2006) [6], де розглянуті деякі аспекти договорів про утримання дітей в сімейному праві України, у науковому дослідженні Болховітінової А. Б. Припинення шлюбу за законодавством України (К., 2009) [2] йдеться про урегулювання аліментних відносин батьків виключно у процесі розлучення, а у роботі Афанасьєвої Л.В. Аліментні правовідносини в Україні (Харків, 2003) [1] – лише про загальні питання урегулювання аліментних відносин членів сім'ї.

Усе вищесказане зумовлює потребу всебічного та комплексного дослідження договору про утримання дітей в сімейному праві України, визначення його правової природи та характерних ознак, поняття та змісту, суб'єктного

складу, особливостей виконання та застосування відповідальності, а також підстав та порядку припинення.

У сімейному законодавстві України передбачена можливість укладення наступних договорів з приводу утримання батьками своїх неповнолітніх дітей, а також повнолітніх дочки, сина:

а) договір про сплату аліментів на дитину (ст. 189 СК України);

б) договір про участь у додаткових витратах на утримання дитини (ст. 185 та 189 СК України);

в) договір про припинення права на аліменти на дитину у зв'язку із набуттям права власності на нерухоме майно (ст. 190 СК України);

г) договір про утримання батьками повнолітньої дочки (сина) (ст. 201 СК України);

д) відповідні положення про утримання дітей можуть бути включені у шлюбний договір (ч. 2 ст. 93 СК України).

Сімейний кодекс України не містить легального визначення аліментного договору. На доктринальному рівні відповідне визначення запропоноване Л.В.Сапейко, згідно з яким укладення договору між батьками про сплату аліментів на дитину є двостороннім волевиявленням учасників аліментних правовідносин, що спрямоване на виконання аліментного обов'язку зобов'язаною стороною щодо аліментноуповноваженої особи, тобто в даному випадку дитини [6, с. 35].

Договір про сплату аліментів, передбачений ст. 189 СК України, укладається з метою систематичного забезпечення поточних матеріальних потреб неповнолітньої дитини.

За цим Договором сторони можуть:

– встановити розмір, строки та порядок здійснення утримання неповнолітньої дитини,

– визначити грошове утримання (аліменти) на користь дитини в твердій грошовій сумі або у відсотках від заробітку того з батьків, хто проживає окремо,

– визначити утримання у натуральній формі, шляхом забезпечення дитини продуктами харчування; оплати комунальних послуг та квартирної плати за місцем постійного проживання дитини; гуртків, додаткових занять, необхідних для зміцнення здоров'я, а також забезпечення її здібностей; оплати послуг няні/гувернантки; послуг водія тощо.

Сторонами договору про утримання дітей є батьки. Переважно один з батьків (платник аліментів) зобов'язується сплачувати утримання другому з батьків, з яким проживає дитина (отримувачеві аліментів). Водночас, як зазначає Н. Д'ячкова, не виключені випадки, коли платниками аліментів виступатимуть одночасно і мати, і батько, якщо дитина, наприклад, фактично не проживає з жодним з батьків (постійно перебуває у спеціалізованому навчальному, медичному, спортивному закладі тощо) [3, с. 13].

Договір про сплату аліментів укладається в інтересах дитини. Це дає підстави говорити про можливість застосування конструкції договору на користь третьої особи (ст. 636 ЦК України). Відповідно, вимагати виконання договору може не тільки особа, яка уклала договір (наприклад, той з батьків, з яким залишилася проживати дитина), але й третя особа – в даному випадку сама дитина. Якщо дитині не виповнилося 14 років, то з вимогою про виконання договору може звернутися до суду її опікун (наприклад, у разі смерті одного з батьків, з яким дитина проживала). Якщо дитина досягла 14-літнього віку, то вона сама має право звернутися до суду з позовом про примусове виконання договору, який був укладений її батьками.

Договір про сплату аліментів, як правило, визнається *безвідплатним* (немає характеру взаємності – одержувач аліментів не має зустрічного еквівалентного обов'язку по відношенню до обов'язку платника аліментів сплачувати утримання), *двостороннім* (платник та одержувач алімен-

тів пов'язані взаємними правами та обов'язками, а саме: одна сторона несе обов'язок виплачувати аліменти та має право контролювати їх використання, а друга має право вимагати сплати аліментів, але в той же час зобов'язана витратити їх згідно із цільовим призначенням – на утримання дитини) та *консенсуальним* (договір вважається укладеним з моменту досягнення згоди у встановленій законом формі).

У відповідності до ч. 1 ст. 189 СК України такий договір укладається у *письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню*. Відсутність нотаріального посвідчення за загальним правилом тягне недійсність договору. Однак в передбачених законом випадках суд може визнати такий договір дійсним (ч. 2 ст. 220 ЦК України).

Укладений у встановленому порядку та у належній формі аліментний договір має для сторін обов'язковий характер, його виконання забезпечується особливими юридичними засобами, а саме: у разі невиконання платником свого обов'язку аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса. Відповідно до п. 16 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15.05.2006 р. у разі невиконання батьком (матір'ю) свого обов'язку за договором стягнення аліментів здійснюється не за судовим рішенням, а на підставі виконавчого напису нотаріуса органом державної виконавчої служби.

Таким чином, сторонам не потрібно звертатися до суду. Захист їх прав здійснюється у безспірному порядку, шляхом вчинення нотаріусом виконавчого напису на борговому документі відповідно до ст. 18 ЦК України у порядку, передбаченому ЗУ «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року № 3425-XI [4] та постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 р. № 1172, якою затверджено «Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів» [9].

За договором про надання утримання сторони можуть визначити умови, форму, розмір, строки та порядок здійснення утримання.

Необхідно враховувати, що батьки можуть визначити в договорі про сплату аліментів на дитину будь-які умови щодо утримання, якщо вони не порушують права дитини. Як вказано у коментарі до ст. 189 СК України договір не може містити умову про відмову від права на отримання аліментів на дитину. Така умова договору порушуватиме права дитини. Згідно із ст. 8 СК України та ст. 27 ЦК України відмова від права є неправомірною. Порушуватимуть права дитини і умови про те, що платник звільняється від сплати заборгованості за аліментами, обов'язку щодо участі у додаткових витратах на дитину, а також про те, що дитина не претендуватиме на спадщину в разі отримання аліментів у визначеному в договорі розмірі тощо [7, с. 581]. Тому такі умови не можуть бути включеними в договір про сплату аліментів на дитину.

Згідно із ч. 2 ст. 181 СК України, вирішуючи питання про сплату аліментів у добровільному порядку, батьки можуть обрати один з трьох варіантів надання утримання:

а) в грошовій формі;

б) в натуральній формі;

в) в грошовій та натуральній формі одночасно.

Розмір грошового утримання (аліментів) сторони можуть визначити у твердій грошовій сумі або у відсотках від заробітку.

Згідно із п. 16 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15.05.2006 р. розмір аліментів, який сторони визначають за домовленістю між собою, за жодних обставин не може

бути меншим від передбаченого у ч. 2 ст. 182 СК України. Відповідно до вказаної норми мінімальний гарантований розмір аліментів на одну дитину не може бути меншим, ніж 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Таким чином, щомісячний розмір аліментів на дитину, визначений батьками в договорі, не може бути меншим 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

При цьому слід враховувати, що вимога ч. 2 ст. 182 СК України має бути виконана щодо кожної дитини окремо. Якщо батьки визначають в договорі єдину частку від зарплати (доходу) матері, батька на утримання двох і більше дітей, розмір коштів, що надаватимуться за договором, не може бути меншим, ніж 100% прожиткового мінімуму для дітей відповідного віку, якщо діти належать до однієї вікової категорії (до 6 або від 6 до 18 років). Розмір коштів, що надаватимуться за договором на двох і більше дітей, не може бути меншим, ніж сума, що складається з сум по 50 відсотків прожиткового мінімуму на кожного з дітей відповідного віку, якщо вони належать до різних вікових категорій (до 6 і від 6 до 18 років) [7, с. 581].

Якщо аліменти визначено у твердій грошовій сумі, то в договорі необхідно врегулювати питання індексації відповідно до рівня інфляції у державі згідно з вимогами чинного законодавства України. Дане положення також підкріплюється п. 16 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15.05.2006 р., де зазначено, що якщо розмір аліментів визначено у твердій грошовій сумі, до договору треба включати умови про індексацію як того вимагає ч. 2 ст. 184 СК України. Проте якщо договір не містить положень про індексацію, вона має проводитися в порядку, встановленому ст. 184 СК України, оскільки за умов не проведення такої індексації, права дитини, встановлені законодавством, будуть порушені.

Утримання у натуральній формі може надаватися шляхом забезпечення дитини продуктами харчування; оплати комунальних послуг та квартирної плати; спортивних занять; лікувально-оздоровчих заходів, необхідних для зміцнення здоров'я; оплати послуг прибиральниці, водія тощо. В доктрині сімейного права також зазначається, що за договором про сплату аліментів одержувачу може передаватися певне майно, яке належить платнику аліментів, включаючи нерухомість (квартира, будинок тощо), у користування [7, с. 580]. Це може відповідати інтересам дитини, зокрема у випадку, якщо її житлові потреби не забезпечені, а на укладення договору, передбаченого ст. 190 СК України, платник аліментів не згодний.

Як правило, згідно із вимогами чинного сімейного законодавства України аліменти виплачуються щомісячно. Проте в договорі сторони можуть визначити альтернативні варіанти періодичності надання утримання: щотижнево, щоквартально, щорічно тощо.

Сторони можуть включити в договір умову про сплату аліментів за минулий час. При цьому вони можуть відійти від положення ч. 2 ст. 191 СК України і домовитися про сплату аліментів за весь минулий час без обмеження строком.

Виплата коштів на утримання може здійснюватися шляхом передання готівкових коштів з оформленням розписки про отримання або шляхом перерахування коштів на банківський рахунок отримувача, або за допомогою здійснення поштового переказу на ім'я останнього. Сторони також можуть домовитися щодо *місця виконання договору*. За відсутності окремої домовленості застосуванню підлягатиме норма п. 4 ч. 1 ст. 532 ЦК України, згідно з якою грошове зобов'язання виконується за місцем проживання кредитора (отримувача аліментів).

Батьки також можуть визначити *порядок використання коштів*, що сплачуються за договором. У п. 4.15 наказу

Мін'юсту від 22.02.2012 р. № 296/5 !Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України! зазначено, що умови договору про сплату аліментів на дитину мають визначати підстави цільового використання аліментів. Сторони можуть домовитися про те, на які конкретно цілі мають використовуватися кошти, що надаються на утримання дитини. В цьому, як правило, заінтересований той з батьків, хто є платником аліментів. Наприклад, в договорі може бути передбачено, що певна частина коштів має йти на оплату навчання дитини, спеціальних занять, відпочинку тощо.

Стосовно урегулювання інших питань щодо укладення, виконання, припинення та визнання недійсним аліментного договору відповідно до ст. 8 СК України застосовуватимуться норми Цивільного кодексу України, які регулюють цивільно-правові договори.

Слід також звернути увагу на ряд моментів, які можуть виникнути у разі порушення договору про утримання дітей. У ст. 196 СК України встановлено відповідальність за прострочення сплати аліментів та додаткових коштів на утримання дитини, а саме: у разі виникнення заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду або за домовленістю між батьками, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі 1% суми несплачених аліментів за кожен день прострочення від дня прострочення сплати аліментів до дня їх повного погашення або до дня ухвалення судом рішення про стягнення пені, але не більше 100% заборгованості.

Відповідно до правової позиції Великої палати Верховного Суду від 03 квітня 2019 року по справі № 333/6020/16-ц розмір пені за місячним платежем розраховується так: заборгованість зі сплати аліментів за конкретний місяць (місячний платіж) необхідно помножити на кількість днів заборгованості, які відрховуються з першого дня місяця, наступного за місяцем, у якому мали бути сплачені, але не сплачувалися аліменти, до дня їх фактичної виплати (при цьому день виконання зобов'язання не включається до строку заборгованості) та помножити та 1 відсоток [10].

Слід наголосити, що для застосування вказаної відповідальності (пені) повинні бути в наявності дві складові:

- заборгованість виникла зі сплати аліментів, встановлених рішенням суду або за домовленістю між батьками (нотаріально посвідченого договору про сплату аліментів на дитину згідно ч. 1 ст. 189 СК України);

- наявність винних дій особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду або за домовленістю між батьками, що призвели до виникнення заборгованості.

Тобто, якщо заборгованість виникла з незалежних від останнього обставин (хвороба, помилка бухгалтера, фактична неможливість здійснювати виплати з інших поважних причин), пеню на неї нараховувати не можна. При цьому для суду не має значення форма вини платника (умисел чи необережність).

Варто зазначити, що з цього приводу уже сформовано правову позицію Верховного Суду. Так, 14 грудня 2020 р. Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у справі № 661/905/19 відмовив у задоволенні касаційної скарги, вказавши, що якщо платник аліментів доведе, що вжив усіх залежних від нього заходів щодо належного виконання зобов'язання, він є невинуватим у виникненні заборгованості і підстави стягувати неустойку (пеню) відсутні [8].

Якщо договір про надання аліментів не виконується платником, їх одержувач має право звернутися до суду з позовом про примусове виконання договору. Якщо ж він звертається до суду з позовом про стягнення аліментів у судовому порядку на загальних підставах, передбачених законодавством, його позов не підлягатиме задоволенню, оскільки укладенням аліментного договору сторони вже

пов'язані зобов'язанням з надання аліментів, і для таких осіб встановлений спеціальний порядок виконання договору і стягнення аліментів.

У разі, коли договором порушено інтереси дитини, можливе звернення до суду з позовом про його примусову зміну або розірвання, а за наявності передбачених законом підстав, і визнання його недійсним.

За наявності особливих обставин (навчання, розвиток здібностей дитини, заняття спортом, оздоровлення, хвороба, каліцтво тощо), той з батьків, що проживає окремо, зобов'язаний приймати участь у додаткових витратах на утримання дитини. Виряд питань, що виникають з цього приводу, покликаний вирішити *договір про участь у додаткових витратах на утримання дитини*.

За цим договором сторони можуть встановити обов'язок того з батьків, що проживає окремо:

- надавати кошти, необхідні для поїздок дитини на екскурсії, змагання/конкурси, в тому числі за межі України;
- придбавати для дитини спеціальний одяг та інвентар для занять спортом та інших занять, пов'язаних із розвитком її здібностей;

- при необхідності стаціонарного лікування або обстеження дитини – надавати грошові кошти для здійснення цього лікування або обстеження у державному або недержавному лікувальному закладі;

- у випадку навчання дитини у вищому навчальному закладі або коледжі/ліцеї/школі з платною формою навчання – оплачувати навчання до його закінчення тощо.

Чинне законодавство України передбачає право повнолітньої дочки, сина, що є інвалідом або якщо вони продовжують навчання (до закінчення навчального закладу чи до досягнення 23-х річного віку) на одержання утримання від батьків або одного із них. Вирішити у цій ситуації безліч юридичних питань в позасудовому порядку на підставі ст. 201 СК України можна шляхом укладення *договору про утримання батьками повнолітніх дочки/сина*.

За цим договором сторони можуть:

- встановити розмір, строки та порядок сплати аліментів;
- визначити грошове утримання (аліменти) на користь повнолітньої дитини в твердій грошовій сумі або у відсотках від заробітку батьків,

- визначити утримання у натуральній формі, шляхом забезпечення повнолітньої дитини продуктами харчування; оплати комунальних послуг та квартирної плати; додаткових занять, необхідних для підвищення якості знань, занять спортом; оплати послуг репетитора, водія тощо.

Відповідно до ст. 201 СК України до відносин між батьками та повнолітніми дочкою, сином застосовуються

норми ст. ст. 187, 189–192, 194–197 СК України, що регулюють відносини про сплату аліментів на неповнолітніх дітей.

Здійснене дослідження договору про утримання дітей в сімейному праві України є підставою для формулювання наступних загальних висновків:

На сучасному етапі в Україні варто констатувати кардинальні зміни у підходах щодо регулювання аліментних відносин у сім'ї за рахунок розширення сфери диспозитивного регулювання. Чинний СК України передбачає нову конструкцію – договір батьків про утримання дітей.

2. Договір батьків про сплату аліментів на дітей, як правило, визнається *безвідплатним, одностороннім та консенсуальним*. В окремих випадках цей договір можна вважати двостороннім та відплатним.

3. В добровільному порядку батьки можуть передбачити в договорі три варіанти надання утримання: а) у грошовій формі; б) у натуральній формі; в) у грошовій та натуральній формі одночасно.

4. Грошове утримання (аліменти) сторони договору можуть визначити в твердій грошовій сумі або у відсотках від заробітку. Якщо аліменти визначено у твердій грошовій сумі, то в договорі необхідно врегулювати питання індексації відповідно до рівня інфляції у державі згідно положень чинного законодавства України.

5. Щодо порядку виконання, підстав припинення та відповідальності за порушення умов аліментного договору застосовуються норми Цивільного кодексу України, які регулюють цивільно-правові договори з урахуванням особливостей сімейно-правового регулювання.

6. Відповідно до внесених змін до ч. 1 ст. 196 СК України неустойка може бути стягнута у випадку, коли утримання надається на підставі договору про сплату аліментів і в ньому прямо не передбачена відповідальність за несвочасне виконання покладених на сторони зобов'язань, тобто надання утримання. Таким чином, пеню відповідно до ч. 1 ст. 196 СК України за несплату аліментів може бути стягнуто як у разі наявності судового рішення, так і у випадку наявності договору, навіть якщо в договорі не передбачено умов про неустойку.

7. Подальші дослідження в галузі договірної регулювання аліментних відносин батьків мають бути спрямовані на теоретичне обґрунтування істотних умов договору про утримання дітей, дослідження особливостей договірної регулювання відносин батька/матері, пов'язаних з участю платника аліментів у додаткових витратах на утримання, а також зміни, розірвання та визнання договору про надання утримання недійсним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєва Л.В. Аліментні правовідносини в Україні: Монографія. Луганськ, 2006. 224 с.
2. Болховітінова А. Б. Припинення шлюбу за законодавством України : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук; КНУ ім. Т. Шевченка. К., 2009. 18 с.
3. Д'ячкова Н. *Договір між батьками про сплату аліментів на дитину*. Нотаріат для Вас. 2009. № 9. с. 13–16.
4. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року № 3425-XI / *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
5. Михальнюк О.В. Договір про утримання дітей : ОнлайнКурс з сімейного права. URL: <https://lostudio.pp.ua/familylawcontracts>
6. Салейко Л. В. Правове регулювання аліментних обов'язків батьків та дітей: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук.: 12.00.03; Нац. ун-т внутр. справ. Х., 2003.
7. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. І.В. Жилінкової. Х.: Ксилон, 2008. 855 с.
8. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 14 грудня 2020 р. у справі № 661/905/19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/93708957?1614593331>
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 р. № 1172 «Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів» / *Офіційний вісник України*. 1999. № 26. С. 69.
10. Правова позиція Великої палати Верховного Суду від 03 квітня 2019 року по справі № 333/6020/16-ц. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/81573936>